

Katariina Kiviniemi Birgersson
Kanslichef

KLIMAT- OCH
NÄRINGS- OCH
LIVSDEPARTEMENTET

Yttrande avseende "Naturvårdsverkets delredovisning av uppdraget att se över vilka arter som bör vara nationellt fridlysta"

Yttrandet har på rektors uppdrag utarbetats av Områdesnämnden för naturvetenskap. Ärendet har beretts av professor Kristoffer Hylander, Institutionen för ekologi, miljö och botanik.

Fridlysning har tidigare används för att motverka direkta hot mot individer av arterna. Det klassiska är att man inte får plocka eller gräva upp vissa växter. Däremot har man fått avverka skogen där arten har funnits. Eftersom det oftare är t.ex. en skogsavverkning snarare än en person som plockat en växt som är det som hotat den biologiska mångfalden kan man därför förstå viljan att modifiera verktyget "fridlysning".

Flera av synpunkterna avseende denna remiss är samma som området lyfte i sitt remissvar på promemorian: "Skyddet genom nationell fridlysning anpassas till arternas skyddsbehov och andra angelägna intressen" som lämnades in under 2025.

Utifrån hur listan ser ut är de två viktigaste punkterna i Stockholms universitets svar, likaså N-områdets förra svar, enligt följande:

1) Om man skall införa denna typ av lista som bygger på hotnivå i rödlistan är det olyckligt att det enbart är akut hotade arter som omfattas av det striktaste skyddet. Skälet är att det ofta är just skogsbruksåtgärder som är ett allvarligt hot mot många arter och behöver inte skogsbruket ta någon hänsyn till resten av de rödlistade arterna kommer fridlysningsbestämmelserna vara en ganska tandlös lagstiftning i relation till miljömålet om ett rikt djur- och växtliv.

2) Det behövs bestämmelser kring undantag för forskning och övervakning inklusive medborgarforskning som syftar till vetenskaplig dokumentation. Den listan som presenteras innehåller många arter som inte går att identifiera i fält utan måste samlas in i små mängder och studeras i t.ex. mikroskop. Likaså finns en risk att forskare och amatörer råkar samla in individer av fridlysta växter och djur genom att man använder vanliga metoder för inventering t.ex. sällning av förna eller passiva fällor såsom ljusfällor och fönsterfällor. Det skulle vara oerhört olyckligt om sådana metoder förbjöds eller om man måste ha tillstånd för varje sådan insamling. Genom att förbjuda sådana insamlingar vars syfte är att dokumentera förekomster och öka vår samlade kunskap om dessa arter försvåras arbetet med att skydda den biologiska mångfalden. Det finns en stor risk att om någon fridlyst art samlades på detta sätt, skulle insamlaren inte berätta detta för att inte bli anklagad för ett artskyddsbrott. Med förslaget om att fridlysa arter som man inte kan känna igen lätt i fält och som lätt kan hamna i passiva fällor, finns det en stor risk att kunskapen om dessa arter kommer minska. Detta är mycket allvarligt och måste beaktas innan ett beslut tas om vilka arter som skall vara fridlysta och vad som skall gälla när det gäller vetenskaplig dokumentation (inklusive sådan som amatörer gör). Som vi skrev i vårt förra remissvar borde det gå att införa undantag i denna lagstiftning som avser vetenskaplig dokumentation, med kravet att insamlingen skall ha en minimal påverkan på populationerna och dokumenteras på Artportalen och i förekommande fall lämna in exemplar eller delar av exemplar till Naturhistoriska riksmuseet.

Nedan finns exempel på några arter och artgrupper i den föreslagna listan där det blir mycket problematiskt med en fridlysning utan att det finns ett regelverk som vägleder forskare och allmänhet så att forskning, övervakning och dokumentation av den biologiska mångfalden kan fortgå.

- Större agatsnäcka. Landsnäckor inventeras med hjälp av sällning av förna. Man torkar sedan materialet och går igenom det under förstoringsglas.
- Flyn. Flera nattfjärilsarter är med på listan. Nattfjärilar inventeras ofta genom passiva ljusfällor.
- Bin. Flera vanliga metoder för att samla bin är passiva fällor såsom gulskålar.
- Jordtungor och andra marksvampar. För att artbestämma många svampar kan man behöva samla in en fruktkropp och studera sporer och andra karaktärer i mikroskop.

För dessa arter och artgrupper går det inte att utesluta att en fridlyst art av misstag samlas in. Dessutom, vill man ha kunskap om arterna måste de få samlas in och dokumenteras. Generellt är hotet mot även sällsynta arter inte att individer samlas in utan att habitatet förstörs. Det är osannolikt att en begränsad insamling av individer av landsnäckor, flyn och bin eller fruktkroppar av marksvampar för vetenskaplig dokumentation på något sätt kan påverka deras populationer och fortlevnad. För vissa andra grupper kan en sådan insamling potentiellt vara skadlig (vissa lavar, stora skalbaggar, kärlväxter), men oftast kan man då lätt känna igen arten i fråga redan i fält.

Kunskapen om Sveriges biologiska mångfald bygger på 1000-tals människors kunskap och engagemang som över tid har gjort att vi i Sverige har relativt god kunskap om vår mångfald.

Det är viktigt att dessa människors engagemang kan fortsätta och bidra till kunskapsuppbyggnaden.

Sammanfattningsvis är det väldigt viktigt att lagstiftningen och listan på fridlysta arter:

- 1) bidrar till att nå miljömålen,
- 2) inte skapar hinder för fortsatt kunskapsinsamlande och
- 3) inte riskerar att amatörer och forskare bli lagöverträdare när de dokumenterar vår biologiska mångfald.

Lena Mäler
Dekanus för det Naturvetenskapliga området

Katariina Kiviniemi Birgersson
Kanslichef
